

Scenariusz lekcji historii dla szkoły podstawowej, klasy VI–VIII, czas trwania: 45 minut

Temat: Historia Polski – szlakiem niepodległości.

Autorka: Katarzyna Kucharczuk

Cele lekcji

Uczeń:

- rozumie niepodległość jako ideę, która była bardzo ważna dla Polaków na różnych etapach naszych dziejów;
- lokalizuje w czasie i utrwała poznane już wcześniej wydarzenia z historii Polski;
- rozumie i umie przedstawić wielopokoleniowy wysiłek Polaków, mający na celu odzyskanie i utrzymanie niepodległego państwa;
- dostrzega znaczenie odzyskania przez Polskę niepodległości w listopadzie 1918 r.;
- potrafi wskazać osoby oraz scharakteryzować okoliczności, które przyczyniły się do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. oraz suwerenności w 1989 r.;
- operuje symbolami, np.: krzyż – chrześcijaństwo, kalendarz świąt – wielość wyznań i tolerancja, korona – władza, husaria – siła militarna; księga – prawo; zna i opisuje polskie symbole narodowe;
- rozumie wagę takich wartości jak: patriotyzm, poczucie wspólnoty, tolerancja religijna, poszanowanie prawa;
- samodzielnie lub z niewielką pomocą nauczyciela analizuje materiał ikonograficzny.

Metody

- opowiadanie
- pogadanka
- dyskusja
- praca z filmem i materiałem ikonograficznym

Formy pracy

Indywidualna, grupowa

Środki dydaktyczne

- film pt. *Odrodzenie* (czas trwania: 4 min. i 54 sek.) oraz wybrane kadry z tego filmu
- rzutnik multimedialny
- arkusze papieru A4 i flamastry

Rodzaj lekcji

Lekcja z okazji setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, związana z prezentacją młodzieży filmu przedstawiającego w symboliczny i metaforyczny sposób wybrane wątki z naszych dziejów.

Przebieg lekcji

Faza wstępna

1. Na początku lekcji nauczyciel prosi uczniów, by przypomnieli od kiedy istnieje państwo polskie, ile lat ma historia naszego kraju oraz jakie ważne wydarzenia są związane z początkami dziejów Polski. (Oczekiwane odpowiedzi: Początki dziejów Polski sięgają X w., nasza historia liczy zatem nieco ponad 1000 lat. Jednym z pierwszych ważnych wydarzeń było przyjęcie chrztu przez księcia Mieszka I w 966 r.). Następnie prowadzący zajęcia informuje, że podczas lekcji uczniowie zobaczą film pt. *Odrodzenie*. Pierwsza emisja ma na celu wprowadzenie uczniów w charakter filmu.
2. Po obejrzeniu filmu nauczyciel inicjuje krótką dyskusję. Uczniowie dzielą się pierwszymi wrażeniami. Nauczyciel pyta na co uczniowie zwrócili uwagę, w jaki sposób została przedstawiona nasza historia, kto jest przewodnikiem (czyimi oczami oglądamy kolejne epizody?) w tej podróży przez wieki. Pyta również, czy cały film został przedstawiony chronologicznie? Gdy uzyska odpowiedź, że nie, spróbuje dowiedzieć się dlaczego, zdaniem uczniów, tak się stało?

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel prezentuje ponownie film. Przed projekcją prosi uczniów o dokładne obejrzenie go i zwrócenie szczególnej uwagi na trzy aspekty. Pierwszym z nich są polskie symbole narodowe, drugim – znane postacie z naszej historii. Ponadto zadaniem uczniów będzie rozpoznanie jakie wydarzenia z naszych dziejów zostały pokazane w filmie. W trakcie oglądania uczniowie mogą robić notatki.
2. Nauczyciel pyta uczniów co to są symbole narodowe. Prosi, by uczniowie wymienili polskie symbole narodowe i opisali je. Po emisji filmu uczniowie odpowiadają na pytania związane z symbolami narodowymi:
 - *Wymień rozpoznane w filmie symbole narodowe. Czy są to główne symbole narodowe Polski?*
 - *W jakich momentach polskiej historii twórcy filmu umieścili nasze symbole narodowe?*
 - *Czemu służy umieszczenie symboli narodowych w prezentowanym filmie?*
3. Nauczyciel pyta uczniów jakie osoby udało im się rozpoznać na filmie. Prosi o podanie nazwisk tych postaci oraz krótkie wyjaśnienie czym się wstawili. (Oczekiwane odpowiedzi: uczniowie powinni rozpoznać przynajmniej dwie osoby: Józefa Piłsudskiego i Ignacego Jana Paderewskiego. Obie postacie kojarzyć z walką Polaków o niepodległość, zwieńczoną sukcesem i odzyskaniem własnego państwa w listopadzie 1918 r. Dodatkowo, Paderewskiego powinni łączyć z jego działalnością zawodową i sławą wielkiego kompozytora).

4. Następnie prowadzący zajęcia przechodzi do omówienia wybranych wydarzeń przedstawionych w filmie. Na początek pyta uczniów jakie ważne momenty z naszych dziejów udało im się rozpoznać. Na tablicy zapisuje tylko te odpowiedzi, które są poprawne. Po czym dzieli klasę na 7 grup. Każdej przydziela jeden kadr z filmu (w formie wydruku, można też dodatkowo zaprezentować osobny pokaz slajdów) do przeanalizowania pod kątem wykorzystanej w nich symboliki. Nauczyciel rozdaje również każdej grupie arkusz papieru A4 i flamaster. Uczniowie na kartkach A4 zapisują symbole, które dostrzegają w przedstawionej scenie. Następnie określają ich znaczenie oraz próbują ustalić jakiego wydarzenia dotyczy dany kadr z filmu.

Lista kadrów z filmu i przykładowe odpowiedzi:

Kadr 1, chrzest Polski → wychodzenie z mroków pogaństwa, krzyż i jasność wokół niego symbolizują chrześcijaństwo, przyjęcie chrztu przez ówczesnego władcę Mieszka I, symbol orła nawiązuje do początków Polski i naszego godła.

Kadr 2, Polska jako mocarstwo → husaria i zatknięte na kopianach proporce w barwach narodowych symbolizują siłę militarną i potęgę państwa polskiego, dumę z własnego kraju, widoczne z prawej strony symbole różnych religii odnoszą się do tolerancji religijnej panującej w Rzeczypospolitej, światło i jasność symbolizują złoty wiek naszych dziejów.

Kadr 3, Upadek Polski → pusty płaszcz królewski i walka trzech innych władców o polską koronę symbolizują upadek Rzeczypospolitej i rozbiory, panująca wkoło ciemność sugeruje mroczny czas w naszej historii i nieczyste intencje postaci widocznych w tym kadrze.

Kadr 4, Walka o odzyskanie wolności → wykuwanie broni, potajemne zgromadzenie powstańców, ciemność – wszystko to symbolizuje niezłomną walkę Polaków o odzyskanie niepodległości, dobrze, jeśli przedstawiona scena skojarzy się uczniom z rysunkami Artura Grottgera z cyklu *Polonia*.

Kadr 5, Odzyskanie niepodległości → Józef Piłsudski i młody żołnierz, kształt granic Polski po I wojnie światowej, data 11 listopada, bezchmurne niebo to symbole walki o odzyskanie własnego państwa zakończonej sukcesem, podkreślenie niezłomnej postawy Polaków i honoru polskiego żołnierza.

Kadr 6, II wojna światowa → sylwetka młodego polskiego żołnierza, słynne zdjęcie z Powstania Warszawskiego, fotografia rotmistrza Witolda Pileckiego symbolizują walkę Polaków o wolność i poszanowanie ludzkiej godności z okupacją niemiecką i radziecką podczas II wojny światowej. Udział Polaków w walkach na wielu frontach, podkreślenie ich heroicznej postawy.

Kadr 7, Polska wolna i niepodległa → strajki i protesty społeczeństwa, zrzeszanie się w ramach ruchu NSZZ „Solidarność” jako przejaw walki Polaków o suwerenność wobec pozostawiania naszego kraju pod kontrolą ZSRR. Podkreślenie znaczenia narodowej wspólnoty.

5. Po skończonej pracy przedstawiciel każdej grupy wychodzi na środek sali ze swoim arkuszem A4. Prezentuje go w taki sposób, by był widoczny dla wszystkich. Na początek nauczyciel wspólnie z uczniami ustala czy każda z grup poprawnie określiła wydarzenie, którego dotyczył „ich” kadr z filmu. (Kadry z filmu nadal powinny być widoczne dla wszystkich, np. w formie prezentacji slajdów lub wydruków przypiętych do tablicy). Następnie uczniowie próbują uszeregować te wydarzenia w kolejności chronologicznej. (Reprezentanci grup ustawiają się jeden obok drugiego, zgodnie z kolejnością „swoich” wydarzeń. Osoba stojąca jako pierwsza

w szeregu powinna trzymać kartkę z wydarzeniem, które jest najstarsze). Nauczyciel nie bierze udziału w ustalaniu chronologii, młodzież wykonuje tę część pracy samodzielnie.

6. Następnie uczniowie przekazują arkusze nauczycielowi, który przykleja kartki na tablicy zgodnie z ustaloną przez młodzież kolejnością chronologiczną. Prowadzący zajęcia po raz ostatni prezentuje film. Uczniowie sprawdzają, czy poprawnie ułożyli wydarzenia, ewentualnie korygują kolejność. W tym punkcie lekcji, w razie potrzeby, nauczyciel może się włączyć i pomóc w poprawnym ustaleniu kolejności wydarzeń. Na koniec uczniowie przepisują wydarzenia do zeszytów zaznaczając je na osi czasu.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel inicjuje dyskusję na temat wrażeń z filmu, popartych dokładniejszą analizą wybranych kadrów filmowych. Można nawiązać do dyskusji z początku lekcji, poprosić uczniów, by odnieśli się do pierwszego wrażenia – czy odbiór filmu zmienił się w toku lekcji, a jeśli tak, to w jakim kierunku? Warto spytać o to, co sprawiło uczniom największą trudność w odbiorze filmu (jeśli niektóre wydarzenia nie zostały przez młodzież rozpoznane należy je w toku dyskusji wyjaśnić), co się najbardziej podobało, jakie cele przyświecał twórcom filmu? Ważne, by w podsumowaniu lekcji została zawarta refleksja o dziejach Polski w momentach sukcesów i porażek oraz o ciągłości myśli i czynu niepodległościowego, walki o suwerenność, które towarzyszyły Polakom przez pokolenia, a ich urzeczywistnieniem było życie i działalność takich osób jak np. Józef Piłsudski, Witold Pilecki czy papież Jan Paweł II.
2. W ramach pracy domowej uczniowie będą mieli za zadanie dopisać daty do wydarzeń, które zaznaczyli na osi czasu w zeszytach.

Materiały dla nauczyciela

- film pt. *Odrodzenie*
- kadry z filmu (wybór siedmiu kadrów)